

Vágy még hevít, kedv még emel
Oh még sok dalt nem zengtem el
S eszméimet
Mind a hideg
Sötét koporsóm nyelje el?

De ezek csak a nagy versek, az elvéve jók. Ezekben mindíg a szláv tűz bujkál.

Költeményeinek csak kicsiny része olvasható, de ez a néhány vers időt álló. Talán paradoxonként hangzik, ha azt állítom: Reviczky nem írt jó verseket, de költő volt, költő, mert érezzük, hogy benne megvan az a *valami*. Kortársának, a magányos Vajda Jánosnak is egy baja volt: nem tudott írni, jól-lehet sokkal izesebb és olvashatóbb, mint Reviczky. És mégis, ki vonná kétségbe Vajda költőiségét?

Reviczky nem volt nagy tehetség vagy lángész, hiszen, ha az lett volna, akkor még ma is olvasnák. Az igazán nagy költőket egyaránt lehet élvezni, írtak légyen bármilyen korban. Reviczky nyelve meglehetősen színtelen, Petőfi hozzámérhetetlenül frissebb és üdőbb.

Reviczky jött és elmúlt. Néhány dalát szívünkbe zártuk egy néhányan. Vajjon ezért a silány halhatatlanságért érdemes volt vállalnia sorsát; a nyomorúságot, az életében való mellőzést? Új üstökösök tűntek fel és elhomályosították.

Egyik fiataalkori levelében írta: „Csak a dicsőség ér valamit a világon, szeretném nevemet a csillagokba tűzni és ha tudnám, hogy csak középszerű költő lehetek, letenném a tollamat és betűt sem írnék többet.” A csillagok csalóka fényénél többet ért volna, ha emberi agyakba írta volna be verseit. Hogy nem sikerült, nem tehet róla.

Végh György

K Ö N Y V E K ROVATVEZETŐ RÓNAY GYÖRGY

IRÓK ÉS MŰVEK

Még nem látható tisztán, hogy a különböző pártállású és felfogású kritika mint fogadja a Fellegjárást, de annyi bizonyos, hogy Sötér könyvének újszerűségét mindegyikük kénytelen lesz elismerni. Sötér „elégge forradalmár,” hogy újszerűségét észre kelljen venni.¹

Az újszerűségnek és a merészségnek a Fellegjárásban megvalósuló foka nem képzelhető el újszerű irodalmi elvek, átgondolt ars poétika nélkül. Aki a regényt érteni akarja, meg kell ezekkel az elvekkel ismerkednie. Akkor a regény hibái, vagy látszólagos hibái is más fényben fognak megjelenni előtte.

Sötér irodalmi tanulmányaiból kivehető, hogy a naturalizmust meghaladott álláspontnak tekinti, melyet a mai írónak le kell győznie, hogy önmaga szabadabb, átéltebb, líraibb formáját megtalál-

¹ Sötér István: *Fellegjárás*. (Kir. Magy. Egyetemi Nyomda.)

hassa. Irodalomszemlélete sokkal inkább az alkotóra van tekintettel, mint a műre. A keresést, a lázadást, a forma forradalmát, a formatörés kalandjait sokkal többre becsüli, mint a kész mű megnyugtató, befejezett szabályosságát, a törvény megrögzíthető tisztaságát. A műben nem a szabály a fontos, nem az a konvenció, amit műfajnak neveznek. A műnek alig van más funkciója, minthogy az alkotónak önkifejezési lehetőséget ad. Nem a szabályszerű történet, a „könnyű olvasmány,” vagy a regény regényszerűsége fontos tehát, hanem az, ami az íróját érdekli. A Fellegjárás személyes vallomás, melynek értéke őszinteségében, heroikus és leplezetlen őszinteségében rejlik. Nem a megnyugvás jellemző rá, hanem éppen a nyugtalanság. Sötérnek Napkeletbeli tanulmánya is megmutatta, hogy éppen nem valamiféle új klasszicizmus eljöveteleiben reménykedik.

A Válasz-ban megjelent novellái megmutatták állásfoglalásának pozitív oldalát. Ezek a játékosággal és fantasztikummal teltett elbeszélések álomszerűségükkel, vagy éppen brutalitásukkal valami újszerű élettetés kísérletei voltak, írójuk „az irrealitás tündérkertjeinek jelenései felé tört,” s a „zibongó valóságot” igyekezett megmutatni. A novellák és a regény között az a legszembevetőbb különbség, hogy a regény feladta a fantasztikum játékait. Ezen túl azonban technika, fogások, hangszerelés ugyanaz maradt.

A romantikus mű jellemzője a frázis, a rövid mondatba foglalható drámai ellentét. A romantikus dráma vagy regény lényege egy sor ilyen nagy frázis. A Sötér-novelláké egy sor hangulat-élmény. A romantika a frázisokat készíti elő, hegyezi ki, túlozza el és teszi bizarrá; Sötér hangulat-élmények előkészítésével, rendezésével, titokzatos transzfigurációjával dolgozik.

Híre járt, hogy Sötér regénye kulcsregény akar lenni. Valójában azonban minden törekvés, amely arra irányul, hogy a festőien különös nevek alatt élőket fedezzen fel, kisebb-nagyobb nehézségek után csődbejut. Mi lett azokból az eseményekből, amelyekre Sötérrel együtt én is, mi is átéltünk? Minden élmény ezerszerre gazdagabb, összetettebb lett, minden eseményben, ahogy Sötér visszaadja, van valami korrekció, van valami több, van valami más, ami költőivé és sohasemhallottá teszi. Akik valóságot keresnek ebben a regényben, tévednek. A valóság Sötérnél felfokozott, eltúlzott, extatikus köntösben jelenik meg, aligha lehet már valóságnak elismerni. Több nála. Nem ábrázolás ez, hanem vízió. Víziójából néha elragadó, revelációszerű részek bontakoznak ki. Pestről például ilyen szép, ilyen költői városképeket nem írt még senki. De a tudatos és akart víziójának vannak veszélyei is. El Greco képek között sem lehet órákat tölteni anélkül, hogy ne vágyakozz hirtelen a valóságos, egészséges emberi alakokra, vagy a tiszta kék égre. Vannak, akik monotonitást emlegettek; ez túlzás. Mások szerint a Fellegjárás leverő, nehéz olvasmány. Hát a nagy művek nem szoktak mindig könnyűnek lenni. A Fellegjárás nehéz volta pedig a túlzásig kidolgozott stílusnak s a legmagasabb írói becsvágynak a következése. Vannak Sötérnek rövidebb alakbemutatói: egy oldalon, kettőn olyan tömörséggel, olyan mélységgel fog meg, vagy intez el egy alakot, hogy az a legnagyobb írói teljesítmények közé számít. Maga az alakbemutató pedig nem külsőségekre vonatkozik, hanem a legmagasabb, a leglényegesebb kérdésekre. Egy-egy emberi jellem, sors az álomtól a legvéresebb szenvedélyig legvégső értelmében mutatkozik meg, „existenciálisan” és a legnagyobb dolgok szemszögéből.

Míntha újra kellene teremteni irodalmat, nyelvet és formában egyaránt, úgy indul neki a Fellegjárás, hogy a legmagasabb, legkomolyabb kérdéseket válassza s újra és eltérően válaszoljon rájuk.

Egy elitnemzedék lelki válságai, a hivatottak és választottak tevélye-
gése, útkeresése a regény tárgya, hőseit éppen úgy a kevéssel meg-
elégedni nem tudás, az egész dolgok becsvágya hajtja mint írójukat.
Sötér emberábrázolása, hogy a hangulatélményeket mindig újsze-
rűnek és fokozódó erejűnek megtartassa, nem egyszer túlzó és
erőltetett lesz, nagyszerű oldalakat, pompás alakokat köszönünk ne-
ki, de néha a hajszoltság ízet is érezzük. Még az a heroikus őszinte-
ség is, ahogy magáról és kortársairól beszél, néha Stendhal Henry
Brulard-jának túlzó és cinikus őszinteségét juttatja eszünkbe.

Sötér azt írta egyszer a fiatal írók nemzedékéről, hogy nem
látják a kaland kimenetelét, amelybe indulnak. A Fellegjárás is a
kaland színeiben és fegyverzetében lép elénk, csak hogy nagy ér-
teke és sikere nem dönt még a kaland sikeréről. De a kaland is
tisztelőre kötelezi az olvasót s az újszerű kísérlet és a magas mű-
vészet szándéka előtt is meg kell hajtánunk lobogónkat.

* * *

Évekig küszködik valaki, hogy könyvekben megteremtsen egy
világot. De ahogy akarná és ahogy szeretné, úgy sohasem sikerül.
Ha felkeresi a tájat, ahol született, „akkor betelve látja, hogy,
amit nem tudott megteremteni, itt van az isteni mű.”²

Ha valamit, a székely világot szeretttük Tamási regényeiben.²
Megerthetjük, hogy végső fokon, az emlékek és a szeretet hőfokán
a művész nem tud megelégedni önmagával, s tehetetlenségének és
gyarló voltának nemes alázatával közeledik szülőföldjéhez, a való-
ságos földhöz, amelyen élni és halni kell és az álmaiban élőhöz, a
gyermekkor varázslatos emlékeinek tájához. Ma minden utazás lí-
rában oddja fel és vegyíti hangulati egységbe a valóságot és szemé-
lyes közlendőit. Tamási könyve is „érzelmes” bejárása egy táj-
nak, mégis különös és szokatlan érdekek figyelhetjük hazai tudósí-
tását. Tamási ebben a műfajban is eredeti. A Szülőföldem nem a
szellemi haza táját járja meg egyszer be, nem is a vándorévektől
búcsúzik. Erdélyben összeolvadt Tamási valóságos és szellemi szü-
lőföldje, vándorévei is a székelység körül mozogtak, Amerikában is
róluk írt elbeszéléseket. Sokat vártuk, hogy valljon egyszer ő is
magáról, a székelyekről is szeretttük volna, ha ír egyszer valamit,
ami nem mese és nem szalad fantasztikumba. A Szülőföldemben
egy kicsit együtt van mindez. A „hazai tudósítás” műfaját mintha
egyenesen neki találták volna fel, a tájleírás, ami nem önállósul-
hatott a regényeiben, itt tárgyias és természetes lesz; a nyelv já-
tékos székelykedése sem volt tán soha ennyire tárgyhoz illő és he-
lyénvaló. Szelíd és furfangos allegorizálását a negyvennyolc utáni
időkre emlékezve izlelgetjük.

A kisebbségi és paraszti életforma színezi a szülőföldjét járó
Tamási útját. Az egyikben „puszta léted kellemetlen és izgalmat
idéz fel,” a másiknak, mint a balladának szigorú és tragikus a for-
mája. Tamási rajongó szeretettel és hittel idézi, újra meg újra, a
székely paraszti lét „testi és lelki szervezetét, hogy a nemzet, mely
országokban és osztályokban él, eszmélkedjék rajta és foganjon vá-
gyat arra, hogy szellemben és lélekben egyetlen személy legyen.”

Népi katolicizmus, nehéz élet, kisebbségi sors, keze alatt köny-
nyes-mosolygós, vigasztaló játékba fonódnak. Nagy dolgokról sok
szeretettel és vidám kedéllyel írni, ez Tamási nagy erénye.

Lovass Gyula

² Tamási Aron: Szülőföldem. (Révai.)

REGÉNY

SZENTIMREI JENŐ: FERENC TEKINTETES ÚR. Kölcsey Ferenc életregénye. (*Athenaeum*.) Ha őszinték akarunk lenni önmagunkhoz, be kell vallanunk: Kölcsey Ferenc valahogyan egy kissé mindig távol áll tőlünk nagy magányosságában. Himnuszát büszke hazafisággal énekeljük, de szerzőjét sosem érezzük oly közel magunkhoz, mint akár Csokonait, akár Petőfit. Képét ismerjük, fészemű arcának szigorú, szellemiséget és erkölcsöt sugárzó tekintetét magunkon érezzük, ha rágondolunk. De egy kicsit távol tudjuk őt magunktól hideg fenségében, eszményített alakjában, erkölcsi hozzáférhetlenségében. Szentimrei könyvének épp az a legnagyobb érdeme, hogy a ködös messzeségből közel hozza Kölcseyt az embert, a nélkül azonban, hogy ledöntené arról a piederstálról, ahová őt már kortársai, de méginkább a későbbi idők emelték, továbbá a nélkül, hogy az igazságon egy jótányit is változtatna.

Az életregények kétféle veszedelmet is rejtenek magukban. Az egyik inkább irodalomtörténeti vonatkozású: a szerzők nem tüntetik föl, mik saját képzeletük termékei, és mikre vannak komoly adataik. Így sok tévedés is forgalomba kerülhet, ha a szerző nem elég lelkiismeretes. A másik veszedelem, hogy az író, számítva a közönség szenzációéhségére, hősenek apróbb-nagyobb kalandjairól részletesen beszámol, megingatva — éspedig legtöbbször szükségtelenül — a nemzetnek egy-egy nagy alakjáról kiformált véleményét, csodálatát. A történelemnek kétségtelenül jogában áll, sőt kötelessége még a köztudatba átment téves hit ellenére is az igaz valóság világába helyezni nagy embereinket, de szigorúan magánügyek kitergetésével, főleg ha azok nem is függtek össze közéleti szereplésükkel, magunk mellé rántani nemzeti eszményeinket, *szükségtelen*.

Jó példáját nyújtotta most Szentimrei, hogyan lehet mindkét hibától mentnek maradni. A kép, amit Kölcseyről könyvében megrajzol, a legteljesebb mértékben egyezik azzal, amelyet a legújabb irodalomtörténet legfrissebb szempontjai kialakítottak. A szerző nagy irodalmi felkészültséggel végezte el föladatát. Az irodalomtörténet szellemtörténeti vonatkozásait is tisztán látja. Teljes, tökéletes és igaz szellemi portrét kapunk, mégpedig — és ezt hangsúlyoznunk kell — élvezetes előadásban, minden tudományoskodás nélkül. Könyve valóban *életregény*. A mellett a kort, a korszellemet — egykorú szóval az üdöleket — is nagyszerűen visszaadja, sőt még stílusával is érzékelteti. Talán Berzsenyinek a pesti társaságban való szereplése — bár lényegében igaz, hisz valószínűleg Szemere Kazinczyhoz írt levelén alapul — egy árnyalattal erősebb a kellesténél. (Aki Berzsenyi leveleit olvassa, az látja, mennyi szellemi és a szó magasztos értelmében emberi volt benne). Az egész mű emlékeztet az utolsó évtizedét élő költőre: férfias alkotás, minden érzelgősség nélkül. A Himnusz születését azonban nem ártott volna egy kissé részletesebben és líraiabban feldolgozni éppen nagy nemzeti jelentősége miatt.

Szerelemről is van benne szó természetesen, de tévednek azok, akik apró szenzációkat, „leleplezéseket“ várnak. Alapjában véve Kölcsey életének ez az oldala még mindig csak találgatások területe. Szentimrei meghatározott nőt is szerepeltet (Böhlönyi Rozina, Lotti, Bideskuthy Tercsa, Péchy Cella, sejtetve a sógornő), de úri lelkének mértékével megtartva itt is a könyve utolsó sorát: ne bolygassuk a halottak nyugalmát.

Zimándi Pius

SCHÖPFLIN ALADÁR: VIHAR AZ AKVÁRIUMBAN. (*Franklin Társulat.*) Egy fiatal újságíró penzióba megy nyaralni, ahol mindenki igen bizalmas vele első látásra. Az újságíró nem avatkozik be semmibe, csak szemlélődik, gondolkodik. Megismerkedik több érdekes emberrel, mélyebben lát bele az életbe, mint addig, de nem alakul ki benne határozott világnézet.

Úgy látszik, Schöpflin Aladár is elérkezett ahhoz a korhoz, amikor a legkomolyabb probléma az „élet” lesz. Az élet maga, az emberi sors, az a pár év, amit itt töltünk a földön, ahol dolgozunk, szenvedünk és örülünk. Ki előbb, ki utóbb, de minden ember felveti a kérdést: mi a célja mindennek? hogyan éljek, hogy a kellemetlenséget a minimumra szállítsam le és a szórakozást maximumra emeljem? A regény cselekményének legvastagabb fonala nem erre a kérdésre felel, az csak felébreszti az újságíróban az érdeklődést az élet nagy kérdései iránt, van azonban egy mellékszereplő, akit néhány vékonyka szál fűz a többihez: a titokzatos Kádár, aki öntudatosan maga igyekezett formálni az életét. Halálát érzi közeledni és vall az újságírónak: „Talán azért is megyek olyan könnyen, mert túlságosan szépen éltem. Mai embernek nem is illik ilyen szépen élni. Ami jót az élet kínál, azt mind megismertem. Azt hiszem az volt a fő tehetségem, hogy élvezni tudtam a jó és szép dolgokat. Szerelmet, művészetet, természetet, az életforma finomságait, a bátor kockázatokot, saját fizikai és szellemi erőmet, az utazás örömeit, az izléses fényűzést, nem feledkezve meg az asztal szépségeiről sem. Nem voltam sem üres élvezethajhász, sem papírbélű esztéta... Teljes életet éltem, amenyire módomban volt teljes életet élni. Az én tehetségem az volt, hogy élni tudtam.” Magyarországon nem is igen ismerik, angol folyóiratokba dolgozik, kártyázott, politikai információkat adott, csak egy szűk, szigorú megfiglésű körben érezte jól magát, de jól látja, hogy ma már megszűnt az a világ, amelybe való volt. De ebben a gentleman világnézetben is csalódik. Búcsúlevelében üresnek látja életét.

Az író keresgélését, tájékozódni akarását ez a regényalak mutatja legszebben. Valamilyen kiábrándult, kesernyés, a multat visszavonó, szóval megvalósíthatatlan életfilozófiát hirdet, de aztán azt is visszavonja. A regény vége ez: „Útközben a kávéház felé egy pillanatra észbe jutott, hogy abból, amit a Berta-penzióban tapasztalt, talán érdemes volna regényt írni. Megállapodott önmagával, hogy nem érdemes.” Nem érdemes: ez a legjellemzőbb szó Schöpflin mostani magatartására, ami egyúttal sok mindent megvilágít eddigi munkásságából is.

Amíg olvassa az ember a könyvet, határozottan rokonszenves, sőt érdekes. Mi lehet érdekes, amikor a közömbösséget, az érdektelenséget hirdeti? A nemtörődöm külső mögött élesen vizsgálódó szem és meleg szív lappang, de valahogyan a tapasztalatok arra tanították, hogy ezeket a „gyöngeségeket” nem szabad kimutatni.

A regény tulajdonképpen egy kísérlet története. A napi munkájába bebörtönözött újságíró érdeklődése felébred az igazi, az emberi élet iránt, és sok viszontagság után az a tanulság, hogy nem érdemes érdeklődni, mert szépet, felemelőt úgy sem lát. Mindez azonban apró megfigyelésekre, ötletekre, szándékosan elrejtett gondolatláncokra esik szét. Az ember olvassa a regényt, élvezi a jó megfigyelőt és hiányérzettel teszi le a könyvet. De vajjon nem az volt Schöpflin célja, hogy ez a hiányérzet felébredjen?

Fábián István

VILAGOSTÓL JOSEPHSTADTIG. 1849—1856. Földy János naplótöredékeiből közreadta Balassa Imre. (*Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.*) Lírai könyv. Azt hiszem, hatása alatt mások is ellátogatnak majd Földy János sírjához a Kerepesi-temetőbe néhány percig eltűnődni a szürke sírkő alatt nyugvónak rokonszenves egyéniségén, sorsán. Valahogy lelki közösséget érez az ember vele. Jogakadémiai igazgató-tanár volt Nagyváradon, magyarságáért a világsi fordulat őt is börtönbe juttatta: a Neugebäude, Olmütz és Josephstadt (Csehország) ennek a hétéves rabságnak állomásai. Fogsága alatt írt naplóföljegyzései külső eseményekben természetesen nem bővelkednek, de annál több bennük az emberi tragédiák rajza, az életbölcseleg, pszichológia, őszinteség, közvetlenség, annál több bennük az emberi. Tanulságos olvasmány. Tiszteletreméltó az az erős hit, amellyel Isten akaratában megnyugszik, Nyoma sincs a gyűlöletnek, megértő, bár ugyanakkor alkot magának ítéletet. Hitén kívül a tudat, hogy hazájáért szenved, és hogy a változhatatlant meg nem másíthatja, ad neki erőt és bizonyos föltülemelkedést, gyűlöletmentességet. Tisztán látja az emberi hibákat, kicsinyességeket, melyeket a nagy közelség — többedmagával lakik egy szobában — még jobban kibontakoztat, de lelki nemességével mentséget talál ezekre is. Érdekes egyéniségekkel, köztük kiváló jellemekkel ismeret meg bennünket. Mélyen megindító a foglyok állandó reménykedése, képzeletük megnőtteti az egyes események jelentőségét, nem csoda: szabadulásukat várják tőlük. Lelki letöréseiről is takargatás nélkül beszámol: bármily nagy lelkiert adott is az Isten, „jönnek mégis gyöngé percek.“ Nagyon megható családja sorsáért való állandó aggodása is, a hazulról levelet váró ember lelki-állapotának rajza, a szorongás, vajjon időközben felnövekvő fiaiba belenevelik-e távollevő apjuk iránt a szeretetet. Bár láncokkal a kezén-lábán súlyos rabságban éli az esztendőket, naplójának hangulata mégsem komor. Gyöngéd lelkület, följegyzí a mandulafa virágzását is. A fogság unalmát a hasonszenvi gyógy mód tanulmányozásával és gyakorlati alkalmazásával enyhíti.

A naplót töredékeiből összeállítva, sőt kiegészítve, gondos jegyzetekkel ellátva Balassa Imre adta ki; napjaink stílusához közelebb hozta, de nem fosztotta meg korhűségétől. Nem kritikai kiadás. Talán nem lett volna érdektelen helyenként föltüntetni, mik a kiadó esetleges hozzátdolái, főleg olyan részleteknél, ahol a kortárs véleményét várjuk Görgeyről, Kossuthról, Széchenyiről, vagy Eötvös egyik munkájának visszhangját a josphstadi magyaroknál. Mind ez azonban semmit sem von le a kiadás érdeméből.

Vannak az életben csodálatos véletlenek. Balassa először olvasatlanul adja vissza a töredékeket, Földy özvegye kevéssel halála előtt ismét hozzá hozza a följegyzéseket, mire ő végre rászánja magát az érdekes emléklapok átböngészésére, kutat szerzőjük személye után, és meglepődve veszi észre: ő ugyanazon a napon született, mikor a napló írója meghalt. Megkapó a hagyatéki kiadásának szubjektív, meleg, közvetlen bevezetése, amely annyira emberi, hogy megteremtí a hangulatot a mű elolvasásához. Elgondolkoztató könyv, és az ember azzal az érzéssel teszi le: kedves ismerőssel, sőt barátal gazdagodott; Földy Jánost a szívünkbe zártuk.

Zimándi Pius

VERS

TAKÁTS GYULA: MÁJUS. (*Janus Pannonius Társaság.*) Sok vita folyt arról, van-e mai irodalmunkban külön dunántúli hang. S ha a vitáknak más nem, egy eredményük mindenesetre volt: a dunántúli költőket ráeszméltették arra, hogy ilyen hang volt és lehet. Akiben a „dunántúliság“ eddig ösztön volt, most tudatossá válik, ápolja magában és büszke rá. A táj ezután bizonyos fokig már állásfoglalásra kötelez: a helyi hagyományok ápolására és fejlesztésére. Takáts Gyula is ilyen öntudatos dunántúli. Új kötetében még inkább, mint eddig: a pannon tájak énekese és érzéseit, gondolatait is magához formálja ez a Csokonaiból, Berzsenyiből és a korai romantikából előkéklő pannon égbolt. Hagyományok ízét kóstolgatja s még nyelvében is meglep egy-egy szép szóval, mely egyszerre Berzsenyit idézi. Kit ne hatnának meg az ilyen strófák:

*Csak a mángorolt fű láttatja hatalmát,
sejletli préseibő hófuvátok halmát,
de itt a letarolt ágaknak aljából
már a százszorszépek mécsese világol.*

Vagy az ilyen sorok:

s a csizek, rigóknak reszket begyűk, torkuk.

A természetnek oly kedves, meghitt látásmódja ez, oly egyszerű és oly finom, annyira klasszikus és annyira örök, hogy minden egyes remeklését újult örömmel fogadjuk. De jellemző: ez a hagyomány mindjárt avatag és papirosizú lesz, ha megengedett határain túl is érvényesülni akar, — ha irány lesz és a poéta doctus okos kacér-sága. Takáts Gyula szerelmi versei ép oly hidegen hagynak, ép oly erőszakoltaknak tűnnek, mint finn rúnói. De a kötet első fele kárpótolt értük: ez a hang sokáig bennünk marad. A költő fölmérte birodalmát és királyságában tud is király lenni. A *Lányok a holdnál* minden strófája új öröm, izes meglepetés, „föf-fölsikongásra“ késztető találat. De itt is zavar a költő örökös utalása költő-voltára, — annyi szép versének zavaró közbeszólása ez. Takáts Gyula jó költő ezek nélkül is, nem kell folyton arról beszélnie, hogy költő. Ezzel még sem meghatóbb, sem közvetlenebb nem lesz. Ahol ezt elkerüli: megható, közvetlen és a maga mesterségének tökéletes mestere.

Rónay György